

2010. november 01. - Folytatjuk az erdélyi magyarság trianoni időszakának ismertetését Paál Árpád naplója, írásai, és a hagyatékában fellelhető dokumentumok alapján.

A következő feljegyzések 1918. augusztusa és december vége között keletkeztek.

1918. második felében elkövetkezett a világháború befejeződése, ami gyors és tragikus események láncolatát indította el. Az Antant jóváhagyásával és támogatásával a királyi Románia hadserege bevonul Erdélybe és megkezdte azt a több hónapos területszerzést, mely Budapest elfoglalásával záródik. Eközben erőszakos és kíméletlen hatalomátvitel zajlik, sok-sok igazságtalansággal és szenvedéssel, melynek során az ország keleti szegletében magukra hagyott állami tisztviselők megpróbálnak hűek maradni esküjükhöz, elveikhez, az ezeréves hazához. A következő feljegyzések 1918. augusztusa és december vége között keletkeztek, az időpontot csak a fontosabb események esetében adjuk meg.

Ma dísz-közygyűlést is tartott a város annak a megünneplésére, hogy Bartha Albert vezérkari alezredes 250 ezer koronát adott át a budapesti margitszigeti úgynevezett hadikiállítás jövedelméből a városnak, hadi árvaház létesítésére. Majthényi polgármester is bankettet adott ennek az örömeire. Ma tehát bankettek napja volt. Így lehet a háborús nyomorúságokból örömekeket csinálni.

(1918. aug. 17.)

Estére már megjött a híre, hogy a bolgárok megverették magukat, azonnali fegyverszünetet és békekötést kértek, és kiléptek a központi hatalmak szövetségéből. Megjött az a hír is, hogy az új világkonstellációk miatt az Erdélyi Szövetség nem tartja meg azt a gyűlését, amire én idejöttem. Tehát hiába jöttem volna? Dehogy jöttem hiába! Legalább ezt a világváltozást hivatali ködömből való felszabadultsággal, egy forrongó, sok ember sok gondolatától telilelkű városban értem meg. Az Erdélyi Szövetségre is sok politikus, és egyéb főfő gyűlt össze, azokkal is többször találkozhattam.

(Kolozsvár, okt. 1.)

Telefonüzenet Marosvásárhelyről: mi és a németek táviratot intéztünk Amerikához, hogy

elfogadjuk a Wilson 14 békepontját. A holland királyné béketárgyalás színhelyéül Hágát felajánlotta. Hát mégis béke lesz! A közönséges villamos áramlással ment végig a hír, mindenki boldog. Azt is mondják, hogy már el is fogadták a mi békeajánlatunkat.

(okt. 4.)

„Mentsük, ami menthető”. Valami efélét érzek ki abból a kétségbeesett lármából, amit az október 16. óta kezdődő országgyűlés kiordít magából. Több emberi méltósággal kellene a jobb sorsért küzdeni, vagy a balsorsot bevárni. Ha meg vannak számlálva a napjaink, ám lássuk az utolsó napot – de cigánykodás nélkül! Ha pedig bízunk a fajunk erejében és sorsában, akkor merjük ezt mindenkiel szemben kimondani és állani. A történelemnek logikája van. Amit szenvedtünk, rongyoskodtunk, annak az ellenkezőjét is meg kell érnünk. Követeljük ezt, s ne alkudjunk se fölfelé, se lefelé. Követeljük a helyünket az emberiségben, s ha nem adják meg, foglaljuk el daccal és kitartással! ... Mindenünk nem lehet eladó a világ vásárán!

Mindenki menekülésről beszél és rémüldözik. Itt kell maradnunk, hogy legrosszabb esetben is legyen, akik Székelyországot megalapítsák.

Ittmaradásunk formulája: a békekötés rendelkezéseinek kívánjuk alávetni magunkat. Addig topográfiai helyzetünkben sorsunkat bevárjuk, s a kontinuitást a régi államhatalom javára, további intézkedésig fenntartjuk. A székely nemzet érdekében is tesszük ezt a világbékét beváró álláspontunkat. Aki megy, ezeket az érdekeket elárulja. Nem küzdőseregnek idejét éljük, hanem a béke helyzeteit képviselő seregmozdulatokat, mikor menekülésnek nincs helye, csak bevárásoknak.

Wilson amerikai elnök válasza Magyarország és Ausztria jegyzékére. Az ő régi feltételei már elévültek, mert azóta új helyzet állott elő, ugyanis ő a cseh-szlovákokat hadviselő félnek elismerte. Kétségtelen, hogy Wilson és az antant-hatalmasságok valóban az ezeréves magyar királyság életérdekei ellen törnek.

Polgárok, munkások, katonák! Alulírott állomásparancsnoksághoz gróf Károlyi Mihály magyar miniszterelnök, a Nemzeti Tanács elnöke, mint Magyarország ezidő szerinti legfőbb katonai és polgári parancsnoka a következő telefonüzenetet intézi:

Károlyi Mihály gróf, miniszterelnök kijelenti, hogy az önálló Magyarország minden kívánsága teljesül. A miniszterelnök elrendelte, hogy a rendet minden irányban tartsuk fenn, mindenféle rablást, fosztogatást minden erővel akadályozzunk meg; a szesz és pálinka árusítását tiltsuk meg. Elrendeljük ezek alapján, hogy az összes kocsmák, szeszmérések további intézkedésig zárva maradjanak. Gyermekeknek, suhancoknak az utcán járni nem szabad, minden csoportosulás kerülendő, a kapuk este hétkor bezárandók.

A nép hatalmas megmozdulása elsöpörte a régi rendszert, Magyarország népeinek minden vágya teljesülően, tehát semmi célja a további tüntetéseknek; a rendzavarás csak beszennyezné a magyar történelemnek e fényes lapját, melyre a tegnapi események lesznek írva.

Kötelességeink pontos teljesítésével, zavartalan munkával kezdjük meg Magyarország új,

boldogabb korszakát.

A Nemzeti Tanács nevében:

Siegler állomásparancsnok, gyakorlati tábornok

Apáthy István elnök

Dr. Joanovics Jenő alelnök

Dr. Vince Sándor alelnök

Kolozsvár, 1918. nov. 1.

Megalakul Székelyudvarhelyt is a Nemzeti Tanács.

Az előzetes értekezlet a szervezés kivitelét dr. Paál Árpád vármegyei főjegyző kezeibe tette le. Az előkészítő bizottság délután 7 órakor folytatta tanácskozásait a Kereskedői körben, ahol a Nemzeti Tanács elnökévé egyhangúlag Paál Árpádot jelölték.

Az értekezlet alatt mintegy 1000 főből álló tüntető tömeg vonult nemzeti zászlók alatt a Kereskedői kör elé, hol a Himnusz elénekelve kívánták Paál Árpád főjegyzőt hallani. A főjegyző a kör ablakából tartalmas, szép beszédet mondott, ezután a meghatott tömeg a Szózatot elénekelve rendben szétszlott.

(részlet az Udvarhelyi Híradó nov. 3-i számából)

Ki kell mutatni, hogy őslakosság címén, a wilsoni elvek értelmében, még a moldvai magyarságnak is több joga van az önálló fejlődésre, mint amilyen joga lehetne a románságnak az Erdély fölötti állami fennhatóságra...

(P.Á. cikkéből, mely nov. 3-án jelent meg az Udvarhelyi Híradóban)

Népeknek, katonáknak, munkásoknak, hivatalnokoknak, falusi és városi embereknek egyaránt hagyjuk és a nemzetfenntartó erők jogán és kötelességével megparancsoljuk, hogy mindenki emelkedjék a történelmi idők áttekintésének magaslatára!

Románia katonáit szivárogtatja földünkre. Senki se merjen menekülni előlük! Senki se merjen megriadni és ijedéseket kelteni! Senki se merje elhagyni otthonát, a gyermekei jövője, s az embertársai iránti kötelességek teljesítését.

Értsétek meg: a mi időnk kereke is dübörög felénk! A dübörgéstől ne féljete, hanem öleljétek át egymást szeretettel, tapadjatok otthonotkhoz egész lelketekkel, s várjátok a virradatot! Megjön az, csak ne fussatok előle az éjszakába...

(P.Á. „Helyén marad mindenki” című cikkéből, Udvarhelyi Híradó, nov. 17.)

Gondolat-akasztó rohanások, ellentmondó kavargások, bomlások és romlások napjait éljük. Kivénhedt csüggedések és ifjú elkeseredések lemondóan sejtik a vég kezdetét. Vannak aztán, akik hinni szeretnének és remegő tekintettel érzik, hogy zuhanó sötétségbe látnak mindenütt... És vannak vidám osztozók is, akiknek jó a sötétség. – Ámde ez csak a dolgok felszíne, ami alatt lankadatlan örök erők morajlanak és sodorják a felszínt is, a mélységeket is a maguk megváltoztathatatlan nagy rendeltetése felé...

A lényeg nem abban van, hogy a román nacionalizmus élénk éhséggel nyaldos körül s elnyelni készül. A lényeg abban van, hogy nem fog minket megemészteni...

(P.Á. „Sorsvárás, sorshívás” című cikkéből, Székely Közélet, nov. 24.)

Jó volna Erdély kanton-szerű berendezkedése.

A gyulafehérvári román nemzetgyűlés Nagyromániához való csatlakozásról határozott. A határozat még nem tud tényekké tenni várakozásokat, ebbe a világnak is beleszólása van! A határozatban van valami megértés, mikor az elképzelt Nagyrománia területén teljes nemzeti szabadságot ígér minden nemzetnek, de sok hiányzik mégis ebből a megértésből, mikor a magyarság ezer éves államalkotását semmibe se veszi. Az pedig a megértés hiányának kicsinyessége, hogy a monarchia népei közt a román határozat nem üdvözli a magyart, ellenben üdvözli azokat is, akik legfőbb akarói voltak közös elnyomásunknak.

(P.Á. „Régi egység, új állam” c. cikkéből, Székely Közélet, dec. 8.)

Szomorú Mikulás nap: a román csapatok bevonulása Székelyudvarhelyre.

(1918.dec. 6.)

Tábornok úr! Udvarhely vármegye és Székelyudvarhely város nevében, az itteni Nemzeti Tanács megbízásából kijelentem, hogy a román megszálló sereget udvarias megnyugvással fogadjuk. Nemzetek életét átfogó vita folyt az emberiségben, ennek a vitának végső megnyilatkozásai folynak most is, mi ennek a vitának részesei vagyunk. Az emberiség bölcsességére bízunk a vita eldöntését, s ez a rábízás a mi udvarias megnyugvásunknak az őszinte és átértzett alapgondolata.

Szíveskedjenek városunkat és vármegyénket nehéz helyzetében fölismerni és megérteni. A háború sok nyomort hozott közénk és a háborúból való visszatérés csak megerősítette a veszteségek fájdalmát. Emberi érzésükre hivatkozom mikor a nyomorúságok és fájdalmak iránt figyelmet és kíméletet kérek. Ez a nép megelégtelte a könnyet és vérhullatást, meghozta a maga nagy áldozatait; méltóztassék ezt szintén elégnak tartani, s méltóztassék a lovagias ellenfél részvételével tartózkodni tőle, hogy minket további könnyes, véres áldozatra kényszerítsenek.

Mi rendet tartunk és nyugalommal várjuk sorsunk kifejlődését. Kenyerünket a magunk földje nem tudja megteremni, s a mostani szállítási viszonyok között nem is számíthatunk rá, hogy behozatalokkal kenyérszükségletünket elegendően fedezhessük. De ami kicsi kenyerünk van, azt is megosztjuk önökkel minden kényszerítés nélkül.

Közigazgatásunkat kormánybiztos vezeti. Méltóztassék neki közbiztonsági intézkedéseire támogatást nyújtani. Társadalmunk a Nemzeti Tanács vezetését fogadta el, s ez a tanács intézi azokat a teendőket, melyek a nép nyomorának és fájdalmainak enyhítésére szolgálnak. Méltóztassék ezt a működést is jóindulattal fenntartani. Igazságszolgáltatásunk, hivatalaink, templomaink és iskoláink helyükön állanak, hogy minden téren a nép életét megnyugvó rendben tarthassák. Méltóztassék ezeket az intézményeket a közérdek zavartalan szolgálatában meghagyni.

Egyes részletekre nézve megállapodásokat kérünk önöktől. Kérjük ehhez szíves hajlandóságukat és jóakarukat. Székelyudvarhely város és a hozzátartozó vármegye ezzel megnyitja önök előtt az utat s várakozással reményli, hogy ezen az úton nem eltipró szándékkal fognak haladni, hanem embertársi érzésekkel.

(részletek P. Á. beszédéből, Székely Közélet, 1918. dec. 6.)

Kétórás tanácskozás Nicolescu tábornokkal és megállapodás 20 pontban az állami értékekről és a közigazgatási működésről. Határozott ígéret arról, hogy nem imperizáló szándékkal, csak megszálló jelentőséggel jöttek.

(...) 18. Dr. Paál Árpád alispán annak tisztázására kért felvilágosítást a tábornok úrtól, vajon serege I. Ferdinánd román király impériumának a kiterjesztése jelentőségével jött-e ide, vagy csak megszállás jellegével, mely utóbbi esetben az eddig államalakulatok megmaradnak, és sorsukról a béketárgyalás fog dönteni. Az alispán jelezte, hogy ennek tisztázása a közhivatalok működése szempontjából fontos. A tábornok úr kijelentette, Hogy I. Ferdinánd parancsából az antant hozzájárulásával jönnek, idejövetelük csak a megszállás jelentőségével bír, s az államalakulások dolgát nem kívánják érinteni, erről majd az érdekelt kormányok döntenek. A megszállás ideje alatt kormányzati, közigazgatási és bírói teendők végzése az illető hivatalnoki kar kezében marad.

(részlet a 20. pontos megállapodásból)

Szigorúan megtartandó irányelv, hogy a hivatalok és hivatalos közegek csakis a kormánybiztos útján fogadhatnak el a román megszálló seregektől megkereséseket. Ha a megszállók közvetlen kényszerrel lépnének fel, ez ellen óvást kell emelni, ezt jegyzőkönyv alakjában a kormánybiztos tudomására kell juttatni. A hivatalos közegek a nem kényszerrel jelentkező megkereséseket udvariasan fogadják el ugyan, de azzal a jelzéssel, hogy azt a kormánybiztos úr elé terjesztik és tőle várnak az elintézésre utasítást.

Károlyi ellen a radikálisok is böszködnek, de a Budapesti Hírlap is fújja az ellenforradalmi harsonát. Szép kis társaság lehet Budapesten! Hát nem tudnák elvinni az elégedetlenek a magyar kormány üzeneteit száz ellenségen keresztül is? Mi is úgy szervezzük a Budapestig, Kolozsvárig való postát, titokban, filmszerzés ürügyével. A magyar kormány közegei pedig minket a románokhoz utalnak már pénzért! Úgy kezelnek, mint egy leszakadt öltönydarabot.

A tábornok nevében az őrnagy tárgyal a helyi megállapodások precizírozása felől. Az államhűség kérdésében már odáig haladt, hogy „könyörületesen” kenyérükben hagyást ígér a tisztviselőknek.

A római cenzorok nem engedték ki a Szabad Líceum plakátját, mert benne volt a Himnusz... Szegény Himnusz, erről se hittem, hogy ilyen veszedelmes.

Szebenből, a román minisztériumból üzenik, hogy Erdély közélélmzésének folytonosságával kecsegtetnek és megbízottat kérnek a velük való tárgyalásra. Engem küldött ki a Nemzeti Tanács, két társammal.

Este megérkezik, kínai muzsikás csinnadratta közt, Leca hadosztályparancsnok, de hadosztály

nélkül. Az ide már beszállott románok sisakba öltözve rohamcsapatot mímelték, s másnak mutatva magukat, ők voltak a tábornok kísérete.
(dec. 13)

Tárgyalásunk Leca hadosztályparancsnokkal: az államhelyzet és államvagyon tekintetében álláspontomat elfogadta, a cenzúra és igazolvány dolgában könnyítéseket ígért.

Szabady főszolgabíró a római harcosok letartóztatták, mert az öt fiatal korosztály magyar bevonulására vonatkozó felhívásból ellenük való hadseregszervezést olvastak. Így lesz hős a szegény Szabady! – Hasonló sors érte Tompa István kőhalmi főszolgabíró is. Az esetet Szabadyné jelentette hozzánk. Bátor és erélyes asszony.

Panasz-írást és napló-írást kötelezővé tettem minden hivatalban. A panaszok közlendők a belügy- és hadügyminiszterrel, s a Vármegye lappal.

Tárgyalás Broncea alezredessel megállapodásunk szabatosítása végett. Az államvagyon dolgában már megint visszazippantották a tegnapi tiszta álláspontjukat. Érzik bennük, és eljárásukban, hogy alattomosan mindent elhomályosítani és kétségesíteni szeretnének.

Utazás Nagyszebenbe. Első benyomás: igen furcsán esik ezt a tele szász várost román fővárosnak elhinni! Útközben a románok bejövetele elé felmerült sok akadályról kaptunk értesítést.

Márton Andorral s a többivel való találkozás a magyar szerkesztőségben. Hír a románok petrozsényi és piskii megakadásáról ruhátlanságuk miatt. Szebenből visznek nekik ruhát, s úgy vonulnak be az adományruhákban. Színpad felvonulások kölcsönként fogarasi katonákkal, a birodalomból vártak helyett.

Ma díszkapu alatt, hat-hét cifra tiszttel bevonult Szebenbe is 280 román katona. Az elvonulás után, kerülő úton visszatérve megegyeszer bevonultak a főúton.
(dec. 16.)

Tárgyalásom Schöp János szebeni alispánnal; komoly, megfontolt, óvatos ember. A román kormány félig való elismerése kiérzik a szavaiból. A közéletmezés dolgában határozott felsőbb rendelkezéseket vár, akár felülről, akár a románoktól. Vele még nem léptek érintkezésbe, csak egy autót rekviráltak tőle.

Tárgyalásom az ún. román minisztériummal. Külsőségek: egy-egy szoba = egy-egy minisztérium, államtitkárok és miniszterekkel. Mi Maniuhoz, a miniszterelnökhöz mentünk, ő azonban Bukarestbe utazott. Különb is közéletmezési ügyekben Boila Romulus „miniszterhez” vagy „Misics” államtitkárhoz tartozóknak jelentkeztek, s egy román teológus odavezetett. Misics úr kérdezett szükségleteinkről, közben jött egy kopottas kinézésű, kesely hajzatú, félrenéző szemű ügyvédféle – a miniszter úr – mutatott rá telefonálás közben az államtitkár.

Leültünk egy megviselt szalongarnitúrán tárgyalni. Boila meglepő tisztán és választékosan

beszél magyarul. Másfél órát tárgyaltunk, kifejtette, hogy a gyulafehérvári határozat imperiális területén átveszik a kormányt, s megyénkbe is közlelmezési kormánybiztost kívánnak kinevezni. A kinevezés ellen aggályunkat fejeztük ki, s megértésüket kértük, hogy a mi vármegyénk bízzon meg valakit a velük való érintkezésre, s ők ezt csak tudomásul vegyék. Romulusz úr kívánságunkat a kormánytanács elé terjeszti, de kijelenti, hogy nekik a kinevezéshez – a rendelkezés végett – ragaszkodni kell. Kifejtettem tisztviselőinknek az államhűsétől való egzisztenciális érdekét; evégett várjanak addig, míg az emberiség bölcsessége dönt hovatarozásunkról.

Romulusz úr az antantra hivatkozott, hogy az már az általuk igényelt területre a megszállást megengedte, ezt nehéz visszacsinálni. Előbb határozott tényként mondotta ezt, utóbb ismét szóba hoztam, akkor csak valószínűségként emlegette. Ugyanígy hazugságon kaptam másban is. Azt mondta, hogy a székelyekkel tárgyalást kezdtek, ami sikerrel bíztat, s nem fognak hozzánk hasonló államjogi scrupulusokat támasztani. Közbe vetett beszélgetés után – mikor már előbbi szavait elmosottaknak gondoltam – visszatértem erre a székely egyezésre: kivel és hol kezdtek a Székelyföldön tárgyalást? Még nem kezdtünk, hanem a napokban megkezdjük – válaszolta.

A szászokról is kérdezősködtem, hogyan képzelik el a velük való együttélést? Az volt a válasz, hogy a szászok opportunusak, s velük könnyű lesz megegyezni, nekik mindegy, akár Magyarországhoz, akár Romániához tartoznak, mert az önállóságuk mindenképpen meglesz. A székelyek is boldogabbak lesznek Romániában – mondta Romulusz úr. Ezt nem lehet jóslásokkal elintézni – válaszoltam én. Ezzel elbúcsúztunk. (dec. 17.)

A hadtestparancsnok elmegy. Megállapodási pontozatainkat elintézetlenül alsóbb alakulatokra hagyta. Ezek már szemtelenkednek, ismerkedési estéllyel tolakodnak, s fenyegetik a lányos házakat, hogy majd elbánnak az olyan családokkal, akik nem fogadják el a meghívást.

A reáliskolai bútorokat és ruhaneműket is hordatni kezdik. Lopnak mindent!

Többekkel közöltem, hogy az impérium átvételére való ilyen törekvésekkel szemben a tisztviselőknak választaniuk kell: vajjon megtartják-e helyüket? A törvényszéki elnök és Szöllősi Ödön igenlő állásponton volt, hogy népünk és a tisztviselői lét érdekéből maradni kell. Jodál G. főügyész, Dávid postafőnök, Horváth Károly közjegyző és én ellenkező nézeten vagyunk: a tisztviselők behódolása Erdély elvesztését jelentené. A rómaiak a béketárgyaláskor erre a tényre, mint szerzési jogcímre hivatkoznának. Forradalmat kell a gyöngé és szemtelen próbálkozás ellen szervezni, amivel a román légió végigmászik és végig hazudozik rajtunk.

Buza Barna földművelésügyi miniszter 194600-918.sz. rendeletével egy plakátot küldött, mely a földművelő katonák munkába állásáról szól. A plakát kifüggesztését a román megszálló csapat nem engedélyezte azzal a kijelentéssel, hogy Buza Barna csak Magyarországnak a minisztere, s nem a megszállt részéké is.

- Marosvásárhelyről értesítés, hogy az ottani megszálló csapatok összehívták a községi tisztviselőket, s tudtul adták nekik, hogy a nagyszebeni román kormánynak engedelmeskedni tartoznak; csak az a törvényes és jogos kormány.

- A helybeli román térparancsnokság felhívást kér tőlünk az összes megyei hatóságok részére, hogy románul írjanak hozzá, mert másképpen a megkereséseket nem teljesíti.

- Apáthy István Kolozsvárra, a hó 22-ére székely nemzetgyűlést hívott egybe. Innen is a Nemzeti Tanács kiküldöttekkel részt kívánt venni. A hadosztályparancsnokság az elutazást nem engedélyezte. A gyulafehérvári román nemzetgyűléssel szemben tanúsított magyar magatartás viszonzása.

(dec. 20. Nemzeti Tanács naplója)

- A postafőnöknek a szolga jelentette hogy az ideérkező lapokat a román cenzúra kályhába dobatta.

- XII. 23. Gergely János görögkatholikus magyar esperesnek a „Székely Közélet”-ben megjelent nyilatkozata a magyar állam integritásához való hűségről tesz kijelentéseket. Ez a nyilatkozat még az 1. számban jelent meg, a megszállás előtt 3 héttel. Most az esperest állandóan investigálják. Az itteni parancsnok többször beidézte, kihallgatta, s az esperes teljes terrorizálására törekszik.

-XII. 20-21-i lapok elégetése a megyeháza félrehelyén. Az égető katona pénzecske fejében adogat el a máglya tartalmából. Székelyekről, románok túlköveteléséről van szó benne.

- Gaál Ferenc járásbíró hivatali tárgyalás közben szuronyos román katona bekíséréssel fenyegetve kényszerítette az itteni térparancsnoksághoz. Kaszinóügyben hívták, amihez nem volt semmi köze.

(dec. 21. Nemzeti Tanács naplója)

Semleges állam elhatározása. Öt ember kezdi (Benedek Antal, Haáz Rezső, Kolumbán Lajos, Paál Árpád, Puskás Lajos). Később hozzájön Jodál Gábor és Mezey Ödön.

Emlékirat készül.

(dec. 21.)

Tisztviselő főnökök gyűlése: meghajlunk-e a román impérium előtt? Ingadozás a semleges meghajlás és a tüntető ellenállás elhatározása között. Végül megegyezés a román impérium elleni magatartás elvében. Kiviteli módszerekre tisztviselői szindikátus alkotása, melynek minden tisztviselő engedelmeskedni tartozik.

A nagyszebeni román kormányzótanácstól éppen gyűlés közben érkezik a postafőnök részére a rendelet, melyben nem az a fő, hogy mit rendel (permanens szolgálatot), hanem az, hogy ő rendel egy magyar állami hivatalnak.

(dec. 22.)

Magyar Távirati Iroda Budapest

Ellenzék 21-i száma Bontescu Victor nagyszebeni román úgynevezett miniszternek nyilatkozatát közli, hogy még a feltevés ellen is tiltakozik mintha erdélyi román kormány bármi tekintetben korlátozni akarná akár sajtószabadságot, akár magyar napilapok terjesztését. Pont. Ezzel szemben valódi helyzet az, hogy megszálló sereg napról napra minden budapesti lapot

lefoglal és elégettet. Pont. Úgy jutunk egy-egy példányhoz, ha elégető katonát példányonként tíz koronával megajándékozunk. Pont. Helyi lapunkat cenzurázzák és vidéki postákon még ezen cenzurázott helybeli lapot is elégetik. Éppen most egyik diákot román katonák elfogták mert budapesti laphoz jutott és hadi törvényszékre hurcolják. Ilyen Bontescuák sajtószabadsága. Tessék világba kiáltani!

Udvarhelymegye Nemzeti Tanácsa
(dec. 25. Nemzeti Tanács naplója)

XII. 25-én d.e. előbb katonák, aztán tisztek kutattak a Nemzeti Tanács irodájában. Engem a mai nap 10 órájára az ezredeshez idéztek. A Nemzeti Tanács irodájában a községektől beszoigáltatásra összegyűlt mintegy 30 db fegyvert elhordatták, s az előszoba ládájában égett laptöredéket kaptak. Ebben kívántak felvilágosítást, s egyúttal értesemre adták, hogy a lefogott diákot (Pál Gézát) szabadon engedték és hogy a lej értéke marad 50 báni, esetleg alább száll. A fegyverekre nézve tudtul adtam, hogy Nicolescu tábornokkal való megegyezésünk értelmében gyűjtettük a vármegye és a város házában a fegyvereket. Az égett laptöredékre megismételtem tegnapi tiltakozásomat, hogy Leca tábornokkal való megegyezésünk ellenére ne égessék a lapokat. ...

Megidézésem alkalmából az összes tisztviselői karok a vármegyeházára felvonultak. A megyeháza terén is nagy közönség állt sétába. A tisztviselők gyülekezése egyértelmű helyesléssel fogadta az én, s utánam a kormánybiztos kijelentését, hogy a román impériumnak való behódolás vagy eskütétel hazaárulás. A kormány erre vonatkozó álláspontját is a pesti Hírlapból felolvastattuk. A tisztviselők tudomásul vették, hogy egyelőre 3 hónapig a tisztviselők illetménye biztosítva lesz. A kormánybiztossal megállapodtunk, hogy a háborús segélyeknek addigi méreteken való folyósításáért rendeletet fog kiadni. A Nemzeti Tanács pénze és a posta előjegyzései szolgálnak egyelőre fedezetül; ebben további rendelkezés kell.

A mozgalmas felgyülekezés láthatólag megszeppentő hatással volt a megszállókra.

- Délután (valószínűleg Rauca besugására) a közkórház készleteit lefoglalták.

- Hír szerint a koronakészletek felvételére nagymennyiségű lejt hoznak. A bankkészleteket ez invázió elől meg kell menteni. Az adóhivatali koronakészleteket is meg kell menteni.
(dec. 26. Nemzeti Tanács naplója)

- Csíkszeredával tárgyaltam a tisztviselői állásfoglalás ügyében. Hasonló állásfoglalást ígértek. A sepsiszentgyörgyiekkel is tárgyalni fogok.

- Fenyédről 30 marhát a román katonák behajtottak. Egymást adták föl a falusiak. Ki kell nyomozni az árulkodókat.

- Szováta ellen magyar tiszt uszította fel a románokat az ottani kincstári tűzifa átvételére. A tiszt neve még nem ismeretes.
(dec. 27. Nemzeti Tanács naplója)

Írta: Adminisztrátor

2010. november 02. kedd -

Fenyéd községből a tegnap tett följegyzés kiegészül. Névtelen írásbeli panasz ment a román parancsnoksághoz, hogy Fenyéden 3 gépfegyvert és több puskát rejtegetnek, s hogy több kincstári állat is van bitangságban. Erre 310 román katona házkutatásra kiszállott. Maga a vezető román tiszt is elszörnyedve kérdezte, hogy tiszta magyar községben hogyan lehetséges ilyen árulkodás. Persze puskát és gépfegyvert nem kaptak semmit, de ez eredménytelenséget is több embernek a fegyver elé való állításával tudták kisajtolni.

(dec. 28. Nemzeti Tanács naplója)

Folytatjuk

Paál Árpád

Közreadja Paál Gábor